

jäljennös

UUDENMAAN LÄÄNINHALLITUS
Ratapihantie 9
00520 Helsinki
Puh. 90-17 351

PÄÄTÖS

3.9.1993 MAA875

DNo 08259 3621 88 126

ASIA Rakennussuojelulain mukainen päätös

SUOJELUESITYKSEN TEKIJÄ

Pro Lapinlahti-Lappviken r.y.

ESITYKSEN KOHDE

Helsingin kaupungin Töölön kylässä tilalla Töölönvesi RN:o 5:2 sijaitseva Lapinlahden sairaalarakennus, Venetsiarakennus ja sairaalaan liittyvä puistoympäristö sekä siihen liittyvät vanhat rakennukset.

Rakennukset omistaa Helsingin yliopistollinen keskussairaala-liitto (HYKS). Sairaala-alueen omistaa Helsingin kaupunki. Alueen hallinta- ja käyttöoikeus on luovutettu HYKS:lle niin pitkäksi ajaksi kuin aluetta käytetään nykyiseen sairaalatar-koitukseen.

ESITYKSEN SISÄLTÖ

Pro Lapinlahti-Lappviken r.y. on lääninhallitukselle 10.5.1988 saapuneessa kirjeessä esittänyt Lapinlahden sairaalarakennuksen, Venetsiarakennuksen, puistoympäristön sekä siihen liittyvien vanhojen rakennusten suojelemista rakennussuojelulain nojalla. Yhdistys toteaa esityksessään, että Lapinlahden sairaala on vanhin Suomessa alkuperäisessä käytössä oleva sairaalarakennus, ja kuuluu maailmassa kuuden vanhimman käytössä olevan psykiatrisen sairaalan joukkoon. Sairaalan suunnittelu oli Carl Ludvig Engelin viimeisiä suur- töitä. Lapinlahteen keskitettiin vuonna 1840 koko Suomen suuriruhtinaskunnan psykiatrisen hoito. Sairaalan puistolla

PÄÄTÖS Pro Lapinlahti-Lappviken r.y./ Matti Ponteva,
Vellamontie 21, 04230 KERAVA st.
Helsingin yliopistollinen keskussairaalaliitto st.

TIEDOKSI Ympäristöministeriö
Museovirasto
Helsingin kaupunginhallitus
Helsingin rakennuslautakunta
Helsingin raastuvanoikeus/kiinteistötuomari

MAKSUTTA

on tärkeä ympäristöllinen merkitys. Sairaala ympäristöineen on historiallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas suojelukohde ja suomalaisen mielenterveystyön symboli. Suojeltavaksi esitetyllä alueella tulisi yhdistyksen käsityksen mukaan voida suorittaa sairaalan toimintaedellytysten kehittämisen ja turvaamisen kannalta tarpeellista, olemassaolevaan ympäristöön hyvin soveltuvaa uudisrakentamista.

LAUSUNNOT

Museovirasto on antanut lausuntonsa esityksestä 27.10.1988. Lausunnon mukaan Lapinlahden sairaala, joka rakennettiin vuosina 1837-1841 arkkitehti Carl Ludvig Engelin piirustusten mukaan, edustaa tärkeää vaihetta maamme mielisairaanhoidon kehityksessä. Sairaalan perustamisessa oli lääkintöylihallituksen silloisella ylijohdajalla Carl Daniel von Haartmanilla keskeinen asema. Suunnittelussa pyrittiin seuraamaan alan uusinta kehitystä muualla Euroopassa. Sairaalan sijainti kaupungin ulkopuolella, mutta sen läheisyydessä ja veden äärellä oli tarkoin harkittu. Engelin ja Haartmanin yhteistyön tuloksena syntyi mittasuhteiltaan ja sisätiloiltaan aivan uudentyyppinen sairaalarakennus, jolla ei ole vastinetta Engelin muussa tuotannossa. Sairaalan sisätilat ovat suurelta osin säilyneet alkuperäisessä asussa, joten rakennuksen suojelun tulee koskea myös alkuperäisiä huonetiloja. Aivan veden rajan rakennettu Venetsia-niminen punatiilinen huoltorakennus valmistui vuonna 1895. Vuosina 1900-1910 valmistuivat rapattu saunarakennus, puiset puusepänverstas ja varastorakennus sekä sairaalan jääkellari.

Museovirasto on katsonut lausunnossaan, että Lapinlahden sairaalakokonaisuus on kansallisesti, kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti ainutlaatuinen, rakennussuojelulain 2 §:ssä tarkoitettu kohde, joten sen suojelu rakennussuojelulain nojalla on perusteltua. Suojeltavaan sairaalakokonaisuuteen kuuluvat myös Venetsia-niminen rakennus sekä puistoalue siihen liittyvine vanhoine rakennuksineen. Lausunnossa on esitetty myös ehdotus suojelumääräyksiksi.

Helsingin kaupunginhallitus on antanut esityksestä lausunnon 8.8.1988 ja 28.3.1989. Kaupunginhallitus on puoltanut museoviraston lausunnossa mainittujen rakennusten suojelua rakennussuojelulain nojalla sekä rakennuksia koskevia suojelumääräyksiä. Sen sijaan puistoalueen suojeleminen ei lausunnon mukaan ole perusteltua. Puistoalueen suojelun tulee perustua asemakaavaan, jolloin edellytykset kokonaisuuden kannalta harkitun ratkaisun saavuttamiseen ovat paremmat.

Helsingin yliopistollisen keskussairaalaliiton (HYKS) liittohallitus on antanut vastineensa esityksen johdosta 30.6.1988 sekä lausuntonsa 19.12.1988. Vastineessaan liittohallitus on todennut, että psykiatrian klinikan toiminnan järjestelyt edellyttävät peruskorjauksia, nykymääräysten mukaiseksi saattamisesta aiheutuvaa rakentamista sekä varsinaista uudisrakentamista klinikan tarpeita varten, ja katsonut, että suojelukysymyksen ja suojelun mahdollisesti salliman lisärakentamisen selvittämiseksi tarvitaan sairaala-alueelle asemakaava. Asemakaavan määräyksellä voidaan turvata Lapinlahden sairaala-alueen ja sen rakennusten (päärakennuksen ja Venetsian)

kulttuurihistoriallisen arvon säilyminen. Vastineessaan HYKS on lisäksi pitänyt tärkeänä, että alueelle olisi mahdollista rakentaa palvelussuhdeasuntoja.

Kaupunginhallitus on vielä toimittanut lääninhallitukselle 20.11.1992 selvityksen Lapinlahden sairaala-alueen asemakaavoituksen vaiheesta.

Pro Lapinlahti-Lappviken r.y. on antanut lausuntonsa asiassa hankittujen lausuntojen ja vastineiden johdosta.

LÄÄNINHALLITUKSEN RATKAISU

Saadun selvityksen mukaan Lapinlahden sairaalan päärakennus, Venetsia-niminen rakennus sekä niihin liittyvä puistoalue vanhoine rakennuksineen on rakennussuojelulain 2 §:ssä tarkoitettu kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas kohde.

Helsingin kaupunginvaltuusto on 31.8.1988 päättänyt asemakaavan laatimisesta Lapinlahden sairaala-alueelle. Alueella on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten 31.8.1994 saakka. Kaupunginhallituksen selvityksestä ilmenee, että alueen asemakaavatyön pohjaksi on kaupunkisuunnitteluviraston, Helsingin yliopistollisen keskussairaalaliiton ja museoviraston edustajien kanssa yhteistyössä laadittu luonnossuunnitelma. Suunnitelmassa on esitetty sairaalan laajentamismahdollisuudet, palvelussuhdeasuntojen rakentamismahdollisuudet sekä alueen läpi Ruoholahdesta pohjoiseen johtava virkistysyhteys. Kaupunginhallituksen selvityksen mukaan työn lähtökohtana on ollut sairaalarakennus, puisto ja niiden rakennustaiteellinen, kulttuurihistoriallinen ja maisemallinen arvo. Asemakaavaan tulee suojelumääräyksiä, jotka valmistellaan yhteistyössä museoviraston kanssa. Asemakaava on katsottu voitavan laatia vasta sitten, kun alueen rakentamisen rajauksen kannalta merkityksellisestä Länsiväylän linjauksesta on päätetty.

Rakennussuojelulain 3 §:n mukaan rakennussuojelusta alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, huolehditaan ensisijaisesti rakennuslain keinoin. Kuitenkin rakennus voidaan määrätä suojeltavaksi myös tällaisella alueella, milloin suojelu ei ole mahdollista rakennuslain nojalla, milloin rakennuksen säilymistä ei voida riittävästi turvata rakennuslain säännösten nojalla tai milloin rakennuksella on huomattavaa valtakunnallista merkitystä taikka milloin siihen muutoin on erityisiä syitä. Lääninhallitus katsoo, että Lapinlahden sairaalalla siihen liittyvine vanhoine rakennuksineen on rakennussuojelun kannalta huomattavaa valtakunnallista merkitystä.

Edellä esitetyn perusteella lääninhallitus määrää Lapinlahden sairaalan päärakennuksen, Venetsia-nimisen rakennuksen sekä muut oheiseen liitekarttaan punaisella merkityt rakennukset rakennussuojelulain 5 §:n 1 momentin nojalla suojelluiksi.

Samalla lääninhallitus antaa seuraavat suojelumääräykset:

1. Rakennusten ulkoasua kunnostettaessa ja hoidettaessa on tavoitteena pidettävä niiden nykyisen asun säilyttämistä.
2. Luonteeltaan alkuperäisessä asussa säilyneissä sisätiloissa saadaan tehdä vain ennallistavia muutoksia tai sellaisia käytöstä johtuvia muutoksia, jotka ovat väliaikaisia ja poistettavissa.
3. Muissa tiloissa ovat käytön vaatimat välttämättömät muutokset sallittuja.
4. Kaikkiin rakennuksiin tehtäviin muutoksiin on hankittava museoviraston suostumus.
5. Rakennuksia ympäristöineen tulee hoitaa ja käyttää siten, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo säilyy.
6. Museovirastolla on oikeus myöntää suojelumääräyksistä vähäisiä poikkeuksia.

Rakennuksiin liittyvän puistoalueen määrittäminen rakennussuojelulailla suojeltavaksi lääninhallitus ei pidä tarkoituksenmukaisena, kun otetaan huomioon alueen asemakaavan laatimiseen liittyvä tilanne ja alueelle kaavassa mahdollisesti suunniteltava, rakennusten ja puistoalueen kulttuurihistoriallisen arvon kannalta sovelias rakentaminen. Puistoalueen suojelukysymykset tulee ottaa huomioon valmisteilla olevassa asemakaavassa. Sen vuoksi lääninhallitus hylkää esityksen puistoalueen suojelemisesta.

Päätös alistetaan valtioneuvoston vahvistettavaksi.

Sovelletut oikeusohjeet

Rakennussuojelulaki 2 §, 3 §, 5 §, 6 §

VALITUSOSOITUS

Lääninhallituksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta valtioneuvostolta kirjallisella valituksella.

Valituskirja on toimitettava valtioneuvostoon viimeistään kolmantenakymmenentenä (30) päivänä päätöksen tiedoksisaantipäivämäärästä, sitä päivää lukuunottamatta.

Tiedoksisaantipäivämäärän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Sijaistiedoksiannossa päätös katsotaan tiedoksisaaduksi, ellei muuta näytetä, kolmantena todistuksen osoittamasta päivästä. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänä.

Valituskirjassa on ilmoitettava

- valittajan nimi, ammatti ja postiosoite
- päätös, johon haetaan muutosta
- muutos, joka lääninhallituksen päätökseen vaaditaan
- muutosvaatimuksen perustelut

Valituskirja on valittajan tai valituskirjan muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut valituskirjan, siinä on mainittava myös laatijan ammatti, asuinpaikka ja postiosoite.

Valituskirjaan on liitettävä lääninhallituksen päätös alkupe-
räisenä tai virallisesti oikeaksi todistettuna jäljennöksenä
sekä todistus siitä päivästä, josta valitusaika on luettava.

Omalla vastuulla valituskirjan voi lähettää postitse tai lä-
hetin välityksellä. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä
niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä
päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Valtioneuvoston/ympäristöministeriön

käyntiosoite Ratakatu 3, 00120 Helsinki
postiosoite PL 399, 00121 Helsinki

Maaherra

Eva-Riitta Siitonen

Lakimies

Jouni Toivola